

Minho Üniversitesi Açık Erişim Deneyimi: OpenAIRE, OpenAIREplus, MedOANet, RCAAP Projeleri ve Kurumsal Açık Erişim Sistemi Erasmus Eğitimi, 23-27.07.2012

University of Minho Open Access Experience: OpenAIRE, OpenAIREplus, MedOANet, RCAAP Projects and Institutional Repository Erasmus Staff Mobility Program and Training, July, 23-27, 2012

Can Besimoğlu*

Öz

Bu çalışmada Minho Üniversitesi'nde alınan Açık Erişim eğitimi izlenimlerine yer verilmiştir. Erasmus eğitimi kapsamında OpenAIRE, OpenAIREplus, MedOANet ve RCAAP projeleri yer almaktadır. Ayrıca Minho Üniversitesi Açık Erişim Sistemi (RepositóriUM) hakkında ayrıntılı bilgi alınmıştır. Erasmus programıyla önemli Açık Erişim projeleri ve kurumsal açık erişim sistemi hakkında deneyimler kazanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *OpenAIRE; OpenAIREplus; MedOANet; RCAAP; Açık Erişim; Portekiz*

Abstract

In this study Open Access training impressions at University of Minho are presented. The Erasmus staff mobility program contains OpenAIRE, OpenAIREplus, MedOANet and RCAPP projects. Additionally, have gotten detailed information about University of Minho Institutional Repository (RepositóriUM). With the

* Kütüphaneci, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Kütüphanesi, e-posta: canbesimoglu@yahoo.com

Erasmus program, experiences gained about important Open Access projects and institutional repository.

Keywords: *OpenAIRE; OpenAIREplus; MedOANet; RCAAP; Open Access; Portugal*

Minho Üniversitesi'nde gerçekleştirilen Erasmus Eğitim Alma Hareketliliği'nin temel amacı Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler hakkında temel ve ayrıntılı düzeyde eğitim almak olmuştur. Bu kapsamda Avrupa Birliği 7. Çerçeve Programında olan OpenAIRE, OpenAIREplus ve MedOANet projelerinin eğitimine yer verilmiş, ayrıca Portekiz Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler (Ulusal) RCAAP Projesi ve Minho Üniversitesi Kurumsal Açık Erişim Sistemi (Kurumsal Arşivi) ile ilgili olarak da eğitim alınmıştır.

23 Temmuz 2012: Minho Üniversitesi Dokümantasyon Daire Başkanı Eloy Rodrigues ile tanışma toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıda Minho Üniversitesi Dokümantasyon Hizmetleri, Eğitim Alma Hareketliliği Çalışma Planı, Açık Erişim, Avrupa Birliği ülkelerinde Açık Erişim faaliyetleri temel düzeyde ele alınmıştır. Çalışma Planı gözden geçirilerek, küçük değişikliklerle, Daire Başkanı tarafından program yeniden düzenlenmiştir. Eloy Rodrigues'e Ankara Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Hizmetleri hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Tanışma toplantısından sonra Eloy Rodrigues tarafından Minho Üniversitesi'ndeki Dokümantasyon ve Kütüphane hizmetleri tanıtılmıştır. Kütüphane binası ve hizmetleri ayrıntılı bir şekilde geziyle sunulmuştur. Ayrıca Minho Üniversitesi'nin Braga'da bulunan Gualtar Kampüsü kısa bir oryantasyon ile tanıtılmıştır. Dokümantasyon Hizmetlerinin sunumu ve tanıtımının ardından OpenAIRE, OpenAIREplus, MedOANet, RCAPP projeleri ve Kurumsal Açık Erişim Sistemi Müdürü ve yürütmekle görevli olan diğer personel ile tanışılmıştır. Öğleden sonra OpenAIRE projesi Portekiz yürütücüsü ve müdürü Pedro Principe ile proje amaçları, projenin kapsadığı Avrupa Birliği Ülkeleri, yapısı ve gelişmesi, aşamaları, yürütülmesi ve elektronik altyapısı hakkında bir sunumla eğitime devam edilmiştir. OpenAIRE projesi web sayfasının kullanıcı ve yetkili giriş sayfaları ayrıntılı olarak tanıtılmıştır. Proje ile ilgili dokümanlar bir sonraki gün çalışılması için gösterilmiş ve paylaşılmıştır. OpenAIRE'nin ikinci jenerasyonu olan OpenAIREplus projesine giriş yapılmıştır.

24 Temmuz 2012: OpenAIRE/OpenAIREplus müdürü Pedro Principe tarafından proje detaylı olarak tanıtılmıştır. Özellikle Avrupa Araştırma Konseyi/Komisyonu'nun (European Research Council) projeye politik desteği vurgulanmıştır. Buna göre Avrupa Birliği 7. Çerçeve Programı (belirlenen yedi konu/alandaki) projelerinin ve bilimsel yayınlarının Açık Erişim arşivlerine aktarılması, Avrupa Ülkelerinde oluşturulan “Yardım Masaları” ve kurumsal arşivler, Orphan Arşivi, OpenAIRE portalı, çalışma & araştırma ve OpenAIREplus hakkında ayrıntılı ve eğitici sunum yapılmıştır. 7. Çerçeve Programının desteklediği proje ve araştırma metinlerinin ne zaman, nereye ve nasıl aktarılacağı örneklerle gösterilmiştir. Kurumların Açık Erişim Sistemleri/Kurumsal Arşivlerin OpenAIRE uyumlu ve birlikte çalışabilir yapılması için teknik altyapısı adım adım anlatılmıştır. Buna göre OpenDOAR'a kayıt yapılması, OpenAIRE Rehberi (OpenAIRE Guidelines) uyumluluğu ve kurumsal arşivin kaydedilmesi aşamaları tanıtılmıştır. OpenAIRE Rehberindeki metadata yapısı, veri seti ve validator (onaylayıcı) sunulmuştur. Daha önce gerçekleştirilen DRIVER projesi kriterleri tanıtılarak bir sonraki aşama olan OpenAIRE'de eklenen veri seti (EC_funded_resources set) ve gerekli alanlar (projectID, accessRights, embargoEndDate) açıklanmıştır. Son olarak DSpace yazılımı kullanan kurumlar için OpenAIRE uyumluluğu hakkında Pedro Principe tarafından sunum yapılmıştır. OAI (Open Access Initiative) Extended ve Authority Control (Otorite Kontrolü) aşamaları kısaca örneklerle gösterilmiştir.

25 Temmuz 2012: RCAAP (Scientific Open Access Repository of Portugal Project- Portekiz Bilimsel Açık Erişim Arşivi) projesi hakkında yürütücü ve geliştirici Jose Carvalho tarafından ana amaçlar, tarihçe, yapı, teknik altyapı konularında ayrıntılı sunum yapılmıştır. Örnekler ve uygulamalarla RCAAP kapsamında olan temel hizmetler tanıtılmıştır. Bunlara örnek vermek gerekirse, Kurumsal Arşiv Sunucu Hizmeti (IR Hosting Service (SARI)), Ortak kurumsal arşivler, RCAAP arama portalı, RCAAP validator (onaylayıcı), DSpace eklentileri (Addons), Merkezi Kullanım İstatistikleri Hizmeti (SCEUR), Açık Erişim dergisi sunucu hizmeti (SARC) sıralanabilir. RCAAP proje web sayfası ve arama portalının yine örnekler ve uygulamalarla birlikte tüm özellikleri gösterilmiştir. İstatistik hizmeti, hata ve uyarı sistemi, üç tür metadata onaylayıcı (validator) çeşitli yönleriyle tanıtılmıştır. Ayrıca DeGois (CV sistemi) eklentisi de kısaca gösterilmiştir.

26 Temmuz 2012: Minho Üniversitesi Kurumsal Açık Erişim Sistemi/Açık Arşivi yürütücüsü Ricardo Saraiva tarafından Kurumsal Açık Arşiv (RepositóriUM) hakkında sunum yapılmıştır. Temel olarak Açık Erişim Sisteminde bulunan koleksiyon, yayınların erişim durumları (açık erişim, ambargolu ve kapalı erişim), kullanım istatistikleri (ziyaret ve indirme, ülkelere göre erişim, erişim kaynağı (google, kurum vb. aracılığıyla) gibi örneklerle tanıtım yapılmıştır. Kurumsal Açık Arşive yayın koyulması hakkında her adım aşama aşama gösterilmiştir. Akademisyenlerin yayınladıkları bilimsel yayınlar (makale, konferans bildirisi, vb.), yüksek lisans ve doktora tezleri, çeşitli doküman ve araştırma veri setlerinin (research datasets) erişime sunulmadan önceki prosedürler kısaca tanıtılmıştır. Açık Arşiv Sistemi yazılımı olan DSpace yazılımı, kullanılan metadata şeması, DRIVE ve OpenAIRE uyumluluğu, eklentiler (Addons), istatistik eklentisi basit düzeyde örneklerle gösterilmiştir. Minho Üniversitesi Rektörü tarafından 2005 ve 2011 yıllarında onaylanan “Açık Erişim Politikası” incelenmiştir. 2011 yılında onaylanan politikanın akademisyenlerin yayınlarını açık erişime koyma zorunluluğunun altı çizilmiş ve önemi vurgulanmıştır. Öğleden sonra DSpace yazılımı, DRIVE rehberi, açık arşivle ilgili makale, sunum ve dokümanlar gözden geçirilmiştir. Minho Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Ofisi Müdürü Adriana Lago de Carvalho ile kısaca görüşülmüştür. Bu görüşmede Erasmus Eğitim Alma Hareketliliği, Minho Üniversitesi'nin çok kültürlü ortamı, diğer değişim programları, Türkiye ve Ankara Üniversitesi ile işbirliği konuları ele alınmıştır. Karşılıklı olarak görüş alışverişinde bulunulmuştur.

27 Temmuz 2012: MedOANet Projesi (Akdeniz Ülkeleri Açık Erişim Ağı) hakkında Portekiz yürütücüsü Clara Boavida'dan eğitim alınmıştır. MedOANet projesinin genel amaçları, yapısı ve yürütülmesi ile ilgili temel bilgiler sunumla gösterilmiştir. Özellikle proje ortakları olan Akdeniz ülkelerinin (Türkiye, Portekiz, Yunanistan, İtalya, Fransa, İspanya) çalışmaları üzerinde durulmuştur. Ayrıca projeyi gözden geçiren, öneri ve danışmanlık yapan Danışman Kurulu'nun (Advisory Board -AB- Almanya, İngiltere ve Hollanda) görevleri kısaca açıklanmıştır. Verilen bu eğitimde, 6 Akdeniz ülkesinde var olan Açık Erişim stratejilerini, yapısını ve politikalarını belirlemek ve haritalanmasını yapmak amacıyla yürütülen çalışmalar ve planlanan faaliyetlere değinilmiştir. Proje kapsamında Ulusal Görev Yürütücüleri, Ortak Çalıştay, Ulusal Çalıştaylar, Avrupa Çalıştay yapılması, Avrupa Konferansı düzenlenmesi ve bir Platform oluşturulması planlanmıştır. Projede “Akdeniz Açık Erişim Takipçisi” (Mediterranean Open

Access Tracker) aracılığıyla anket yapılacak ve sonuçlar paylaşılacaktır. Portekiz yürütücüsü Clara Boavida anket sorularını ve uygulanan anket sonucunda hazırlanmakta olan raporu paylaşmıştır. Öğleden sonra Daire Başkanı Eloy Rodrigues ve proje yürütücüsü Clara Boavida eşliğinde Minho Üniversitesi'nin Guimaraes Kampüsü ziyaret edilmiştir. Kampüste kısa bir oryantasyon programı ile gezilmiştir. Daha sonra Guimaraes Kampüsü Kütüphanesi daha kapsamlı olarak tanıtılmıştır. Kütüphanenin teknik ve danışma hizmetleri, kütüphane serbest ve kapalı alanları, koleksiyonu, elektronik kaynakları ve e-kütüphanesi hakkında bilgiler alınmıştır. Program, Eloy Rodrigues ile bir haftalık eğitimin genel değerlendirilmesi, özetlenmesi, karşılıklı görüş alışverişi ve programın olumlu yönlerini içeren bir toplantıyla sonlandırılmıştır.

Sonuç

Eğitim programında projelerin yürütülmesinin yanı sıra projelerin kısaca teknik yönlerinin ele alınması çok faydalı olmuştur. Genel olarak aldığım eğitim doğrultusunda Türkiye'de ve Ankara Üniversitesi'nin Açık Erişim Sistemi'ne yönelik olarak faydalı olabileceğimi düşünüyorum. Ayrıca konularında uzman ve profesyonel birçok kişiyle tanıştım. Portekiz insanlarını ve kültürünü tanıma fırsatı buldum. Ayrıca Türk kültürünü de tanıtmaya fırsatı buldum. Faaliyete ilişkin sonuçların yaygınlaştırılması için bu tür projelerde çalışan personelle daha fazla iletişime geçilmesinin ve bu türde programların tekrarlanmasının faydalı olacağına inanıyorum. Açık Erişim konusunda farklı ülkelerin iyi örnekleri ve deneyimlerinin bu tür eğitim programları vasıtasıyla ülkemize yansıtılabileceği düşünüyorum.